

12.5.2022

Kainuun koulutusasiain neuvottelukunnan laatima kannanotto ja suositus Kainuun kuntien koulutuksen järjestäjille kiusaamisen, syrjinnän, rasismin ja epäasiallisen kohtelun ehkäisemiseksi

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus mm. koskemattomuuteen, turvallisuuteen ja vapauteen. Kiusaamiseksi määritellään toisen heikomman henkilön tarkoituksellinen fyysinen tai henkinen alistaminen tai vahingoittaminen. Kiusaamisella on tiettyjä ominaispiirteitä, mikä erottaa kiusaamisen esimerkiksi häirinnästä riitelystä tai yksittäisestä väkivaltilanteesta, niitä kuitenkin vähättelemättä. Kiusaamiseen liittyvät läheisesti myös mm. syrjintä, ryhmän ulkopuolelle jättäminen, vihapuhe sekä seksuaalinen häirintä. Kiusaamisen ominaisuuksia ovat toistuvuus, tarkoituksellisuus, vallankäyttö sekä mahdollinen ryhmäilmiö. Kiusaamistilanteeseen puuttuminen edellyttää erilaisia toimintatapoja kuin johonkin yksittäiseen tekoon puuttuminen.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapsia on siten suojattava esimerkiksi väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä tai huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Päävastuu huolenpidosta on lapsen vanhemmilla, mutta sopimusvaltioiden on varmistettava tavoitteen toteutuminen lainsäädännössä ja hallinnossa. Kouluyhteisöille tämä tarkoittaa, että koulussa on huolehdittava lasten ja nuorten fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Kouluissa ja päiväkodeissa on varmistettava aktiivisin toimin, etteivät lapset ja nuoret joudu kokemaan sopimuksen vastaista menettelyä ryhmän jäsenten tai henkilöstön taholta.

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia kiusaamisen vastainen suunnitelma ja huolehtia sen toimeenpanosta ja valvonnasta. Vastuu kiusaamiseen vastaisesta toiminnasta ja valvonnasta on koulutuksen järjestäjällä. Kainuun kunnat ja koulutustoimijat ovat kukin laatineet ja ylläpitävät kiusaamisen ja epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyvät suunnitelmat ja toteuttavat koulutusta suunnitelmat aktiivisesti huomioiden. Tänä päivänä on syytä nähdä digitaalisen ja sosiaalisen verkkoympäristön merkitys jatkuvasti kehittyvänä opiskeluympäristönä, jossa toimiminen asettaa uudenlaisia haasteita myös turvallisuudesta huolehtimiselle.

Kainuun koulutusasiain neuvottelukunta koostuu kaikista Kainuun kunnista ja Kainuun koulutuksen järjestäjistä. Neuvottelukunta on valmistellut Kainuun maakuntavaltuuston aloitteesta kannanoton ja suosituksen koulutuksen järjestäjille - mitä asioita koulutuksen järjestäjien tulee huomioida kiusaamisen vastaisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja toiminnan arvioinnissa. Kannanotto ja suositukset ovat suunnattu myös kaikille kainuulaisille perheille sekä lasten ja nuorten kanssa työtä tekeville. Neuvottelukunta tulee seuraamaan tilannetta oppilaitoksissa kokouksissaan säännöllisesti.

(Lähde: KIUSAAMISEN VASTAINEN TYÖ KOULUISSA JA OPPILAITOKSISSA 2020. Kristiina Laitinen, Sanna Haanpää, Laura Francke, Matti Lahtinen)

Kainuun koulutusasiain neuvottelukunnan suositukset kainuulaisille koulutuksen järjestäjille kiusaamisen ehkäisemiseksi

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa erityisesti huomioitava:

1. Panostetaan lasten kasvattamiseen ja hyvien tapojen merkityksen korostamiseen jo varhaiskasvatuksesta alkaen ja johdonmukaisesti sitä seuraavilla asteilla;
2. Kiusaamisen ehkäisyn käsittely huomioidaan säännöllisesti oppilashuoltoryhmässä tai erikseen määritetyssä kiusaamisen ehkäisyn työryhmässä;
3. Hyödynnetään kansallisesti tunnistettuja/tutkittuja käytänteitä kiusaamisen ehkäisyssä ja kiusaamistapausten käsittelyssä (mm. Kiva-koulu, Verso ja Miniverso, Soppu-ohjelma), menemättä kuitenkaan menetelmien taakse tai ulkoistamalla mekaaniselle menetelmälle kiusaamisen puuttumisen tehtävää (“menetelmä on hyvä renki mutta huono isäntä”);
4. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi hankerahalla palkattuja työntekijöitä (esimerkkinä koulutsempparit);
5. Hyödynnetään nuoristyöntekijöiden jalkautuvaa toimintaa ja jalkautumista koulujen arkeen;
6. Panostetaan säännölliseen kodin ja koulun yhteistyöhön ja aliedustettujen / heikommassa asemassa olevien perheiden tai vanhempien tukemiseen, ja käsitellään kouluterveyskyselyn tulokset säännöllisesti vanhempien kanssa vanhempainilloissa;

Kaikille koulutusasteille yhteisesti huomioitavia tekijöitä:

1. Huolehditaan oppilaitosten suunnitelmien ajantasaisuudesta ja keskeisten vastuuhenkilöiden yhteystietojen ylläpidosta sekä varmistetaan ohjeistusten saavutettavuus – perheille tulee olla selkeää se, kenen puoleen voidaan kääntyä kiusaamistapausten selvittämisessä ja millaiset suunnitelmat ja käytänteet päiväkodissa tai koulussa on kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä mahdollisen kiusaamisen lopettamiseksi;
2. Huomioidaan koulutusjohdon, rehtoreiden ja opettajien säännöllinen kouluttaminen kiusaamista ehkäisevän toiminnan osaamisen kasvattamiseksi. Perehdytetään uudet työntekijät kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen käytänteisiin;
3. Luodaan kuntien sekä keskeisten viranomaisten yhteinen verkosto, jonka tehtävänä on edistää kuntien yhteisten kiusaamista ehkäisevien käytänteiden toimivuutta;
4. Huolehditaan, että eri kouluasteilla ennaltaehkäisevä toiminta sekä puuttumisen tavat toteutuvat johdonmukaisesti: Kun oppilas siirtyy toiseen kouluun tai kouluasteelle, toimintatavat näyttäytyvät hänelle sekä hänen perheelleen selkeinä;
5. Huolehditaan yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämisestä positiivisen pedagogiikan keinoin, arvostaen osallisuutta ja osallistamista, tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamista sekä toisten vahvuuksien tunnistamista, ja puuttuen aktiivisesti, mikäli huomataan vääristymiä hyvän hengen rakentamisessa;
6. Varmistetaan oppilas- ja opiskelijakuntien aktiivinen osallistaminen koulun yhteishengen ja hyvinvoinnin edistämiseen;
7. Kiusaamisen ehkäisemiseen tähtäävät ohjeistukset tulee laatia kaikkien koulutuksen järjestäjien toimesta (ml. Koto-koulutukset ja vastaavat);
8. Kiusaamiseen puuttuminen on aikuisten yhteinen tehtävä ja onnistuminen perustuu aikuisten luomaan malliin kaikessa sosiaalisessa kanssakäymisessä.